

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI LAKÁS:

Széchenyi-téren, a hidkaputól kimenet balra a 24. szám alatti ház emeletében.

Megjelen a lap hetenkint 3-szor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délen. Ára négyedre 3 ft. o. 6. Hirdetési ár: 5 hasábos sorért 1 ór 7 kr., 2-ór 6 kr., 3-ór 5 kr. o. 6. Minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeletik.

A nyilttérre cikkek sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez czimzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középtetza, STEIN J. könyvkereskedése.

Előfizetési díj

K. KÖZLÖNY

april-juniusi folyamára.

Egészévre . . . 12 forint.
Félévre . . . 6 „
Évnyedre . . . 3 „

Az előfizetési pénz kiadó Stein János középtetza könyvkereskedésébe küldendő, hol a megrendelt példány pontos megküldéséről intézkedve van.

A hadügyi budget.

(S.) „Nemcsak az emberi, hanem a politikai testnek is mozgás kell, hogy egészségét fentarthassa; az országoknak tehát szükségük van tisztességes háborúra, hogy erejüket kifejthessék és gyakorolhassák. A külláboru által eszközölt ily mozgás jótékony meletet idéz elő az állam testében — csak a polgárháboru hasonlítható a lázas felhevüléshez, melynek lankasztó utó hatása van — a tunya béke ellenben elpuhítja a nemzeteket, s jellemüket és erkölceiket megrontja.“

Addig követték az államok Baco e régi mondatát, míg a nagyszámu állandó hadsereg behozatala, s még hosszas béke idején is szokásba vett fentartása által a nagymérvű hadi budgeteket is divatba hozták, megörökítették, s ezáltal oly közterheket hárítottak az adózó népek vállaira, a melyektől ezek egyhamar menekülni nem fognak.

Igaza lehetett Baco-nak abban a korban, midőn a nemzetek alig ismerték szomszédjait, s egymástól féltékenyen elzárkoztak; de napjainkban a mostani közlekedési, és kereskedési viszonyok közt, méltán tekintenek a quackerek s manchester-pártiak bármely nemzetközi háborut az emberi nem, ez egyetemes család közös csapásának, a mely a civilisatio hátrányára van mindenkor; méltán mondják a fegyveres békét, békés háborúnak.

Épp így nevezhetjük mi is az állandó-ká lett magas hadügyi költségvetéseket nemzetgazdasági calamitásnak. A közjóvedelmek tetemes részét fölemészti; oly erőt vonnak el a népelet organismusától, a mely annak más üdvös téreni tevékenységére volna szükséges; a közjóllét és műveltség előhaladását gátolják, s alig ha előnyösöknek mondhatók a nemzeti jellem s közérkölciség fejlesztésére nézve; de még a közszabadságnak sem kedveznek.

A Baco elvével való visszaélés folytán e szerint az erőnek tulságos gyakoroltságát általános elgyengülés, a szerfeletti fölhevülést a vérkerengés főnakadása követte Európa csaknem minden politikai testében.

Nem is maradtak el a kellemetlen következmények, s már ma mindenki azon körülménytől kíván szabadulni, mely a jelen, mindenesetre anormalis, beteges állapotot előidézte; a continens minden országa hovatovább hangosabban követeli az általános lefegyverzést, vagy legalább a hadi költségek lehető leszállítását.

Mindenek felett azonban két helyen okoz ez ügy komoly surlódást kormány és népképviselő közt; Bécsben és Berlinben ugyanazon időben folytak a hadügyi előterjesztések feletti kamarai tanácskozások: itt Giskra ügyvéd, ott Gneist tanár szerepelt mint vezérnök. Berlinben e hó 5-kén vették el a kormány hadügyi előterjesztvényének valamennyi pontját; Bécsben ugyan e hó 6-dikán fogadtatott el a bizottmány e részbeni valamennyi javaslata. A kormány ekként mindkét helyen tetemes kisebbségben maradt.

Minket főleg Giskra beszéde érdekel, részint meglepő, s a hadiszervezet eddig kevésbé ismeretes részleteit földerítő alaposságánál fogva, részint, mert pénzügyi viszonyainkra kiváló befolyással bíró ügyet tárgyal; a mely beszéd, ha a jelen perczen nagyobb gyakorlati eredményeket nem is leendő képes elővárszolni, a jövőre bizonyára nagy hatással lesz.

Giskra ur valóban remekelt, adatokban dúsgazdag szónoklatának azonban azon része kötötte le leginkább figyelmünket, a midőn

kimutatta: „hogy az osztrák hadsereg költsége 1830 előtt 40—45 millióba került évenként; 1831-től 1848-ig az átlagos évi költség 58 millió forintba mehetett; 1849-től 1861-ig a hadsereg 2000 monddi kétezer milliónyi roppant összegbe került.“

E megdöbbentő adathoz még hozzá tehetne volna szónok, hogy miután az osztrák birodalom területén levő összes fekvő birtok értékét tizezer millióra teszik a nemzetgazdászok, a hadsereg jelen állása és szervezete mellett 50 év alatt az egész birodalom fekvőségeinek értékét fölemészteni.

Egyébiránt az olvasóra bizzuk ez alább kivonatban közlendő remek beszéd további taglalását, s még csak azon hasonlatosságot és összefüggést akarjuk kiemelni, a melyet a Spree és Duna mellett folyamatban levő két, mondhatni párhuzamos e tárgybani küzdelemben föl nem fedezni lehetetlen.

Bismark gróf azzal indokolja a katonai szervezet átalakítására czélzó előterjesztését, hogy Poroszországnak nagyhatalmi állásához illő hadszervezettel kell bírnia, s e végett a porosz hadsereg egyik főalkatrészét, a honvédséget is állandó csapatokkal kívánja fölcserélni, hogy egységesebb s minden perczen könnyebben mozgatható fegyveres tömegekkel rendelkezessék. A porosz alsóház azonban kegyelettel ragaszkodik ama régi nemzeti intézményéhez, mint a mely már többször győzelemre vezette, s ellenzi a nevezett átalakítást, félvén: hogy azt a kormány künn hódító háborúra, benn pedig az alkotmányosság elnyomására használnja.

Az osztrák kormány szintén arra hivatkozik, hogy a birodalom sajátos földirati fekvésénél fogva minden elintézésre váró európai kérdés által érintetik, és így kénytelen nagyszámu s folyvást harezkés hadsereget tartani. Különben Ausztriában már régebben kiküszöböltek a vérendszerből minden porosz honvédséghez hasonló csapatnemeket.

Általános ismert történelmi tény ugyanis, hogy Mária Theresia trónjának fenmaradását az 1741-iki örökösödési háboruban legnagyobb részben a magyar insurrectio lelkesedésének s vitézségének köszönhette. A tíz év mulva, 1751-ben tartott országgyűlés alkalmával még egyszer összegyűlt a nemes fölkelő sereg a váci, pesti és budai gyakorló táborokban, nemsokára azonban mégis maga M. Theresia indítványozta elébb annak átalakítását, később, az 1764-iki országgyűlésen teljes eltörlését. Végre, miután a nemzetnél határozott ellenmondásra talált, többé sem országgyűlést nem tartott, sem a felkelő csapatokat gyakorlat végett többé össze nem gyűjtötte.

I. Ferenc császár és király alatt a napoleoni háboruk alkalmával még egyszer hivatkoztak ezen csapatokra; de miután azok begyakorolva nem voltak, a feladatnak sem felelhetek meg, végre az egész intézmény megszünt létezni, s a helyett az állandó hadsereg mind nagyobb kiterjedést nyert.

Ha tovább fűrkészszük a bécsi és berlini oppositio bensei okait, mindamellett, hogy a porosz alsóház inkább az államcsíny-től való félelemtől indítva ellenzi a hadügyi átalakítást, a bécsi reichsrath pedig főleg a birodalom rongált pénzügyi helyzete miatt követeli a hadi költségek leebbzállítását, egyben, t. i. az alkotmányosság lehető fentartásában s a közterhek könnyítésében összetalálkozik a két népképviselő, sőt azt is látszik kifejezni akarni: hogy az ugynevezett két német nagyhatalom népe nem kívánja az egymással összeitközést.

Ohajtanók, hogy a hadi szervezetünk mindinkább térjen vissza ismét a régebbi szervezetre felé, s a kormányok főleg a népek meglegedésében keressék biztonságot zálogát; mert csak így remélünk menekülhetni a terhes hadügyi költségvetésektől.

Giskra beszéde

a bécsi reichsrath alsóházának május 2-kán tartott ülésében, a hadügyi budget felett.

A közönség már hetek óta nagy érdekeltséggel várta ez ülést, s kiváló figyelemmel kísérte a referens Giskra előadását.

Szólo mindenekelőtt általános tekintet vet a hadügyi budget fölötti viszállyra, melynek példáját több országban láthatni kormány és népképviselő közt. Ausztriában is eltérés uralkodik e részben a

kormány és népképviselő nézetei közt. Ez eltérés 1862-, 1863- és 1864-ben is egység utján hárítottak el. Szólo meleg elismerő szavakkal emlékezik meg az előbbi hadügyminister Degenfeld grófról, ki katonai földadatát az alkotmányos kíválmakkal mindig össze tudta egyeztetni, s a ház végzése iránt mindenkor a legnagyobb tisztelettel viseltetett.

Most azonban, ugymond szólo, lehetlen kikértni, hogy messzeható leszállításokat ne kívánjunk a hadügyi költségben. A leszállítás, mit a kormány szándékozik tenni, elégtelen. A háznak legkevésbé sincs szándéka a korona s a legfőbb hadur jogaira avatkozni, csak a kérdés finansialis oldalával akar foglalkozni a ház; ahhoz joga van, mert a birodalom pénzügyei az alkotmány által a ház befolyása alá vannak rendelve.

A katonaság szükséges tagja az államorganismusnak; a kiadások a tag számára szintén szükségesek. Csak e kiadások összegére, a katonai gazdálkodásra nézve lehetnek a nézetek különbözök. A bizottmány által indítványozott törések által a hadsereg barczképsége semmi esorbulást nem szenved. Lesz szerencsém bebizonyítani önöknek, uraim, hogy egy pontot sem vettem föl jelentéstelemben, a nélkül, hogy azt alaposan meg ne vizsgáltam s katonai szakférfiak helyeslését ne nyertem volna meg rá, sok éjt fölálodoztam e munkám készítésére, s egy számot sem irtam le a nélkül, hogy azért a felelősséget magamra ne vállaltam.

Szólo fölhozza, hogy a hadsereg költsége 1830 előtt 40—45 millióba került évenként; 1831-től 1848-ig az átlagos évi költség 58 millió forintba mehetett. 1849-től 1861-ig a hadsereg 2000 milliónyi roppant összegbe került. A megakaritási bizottmány, melyet 1859-ben egy császári rendelet összehívott, 83 millió forintban állapította meg a lehető legmagasb évi kiadást a hadsereg számára. Mindamellett a hadsereg költsége azóta nem maradt e kiszabott határok közt. 1861-ben 86 milliót kívánt a kormány a hadügyi budgetben. 1862-ben 92 millióra emelkedett ez összeg, s 1864-ben is 91-480,000 frtot szavazott meg a követekháza, fentartva az árszállások következtén történő módosításokat.

Szólo kimutatja, hogy az árszállások következtén a rendes kiadásnak az utóbbi évek folytán 15 millióval kellett volna kevesbedni, mindennek dacára az 1865-diki budgetben ismét 91.375,372 forintot kíván a kormány mint ordinariumat, tehát csak 220,000 frttal kevesebbet, mint a múlt évben. E csekély leszállításnak egy része is úgy támad, hogy némely kiadások az ordinarium rovatából az extraordinariumba tétettek át. Ily körülmények közt teljesen érhető, ha a ház kimondta, hogy a hadsereg létszáma és a csapatokra tett költségek lényegesen megmáskítottak, mert a számokból kitűnik, miszerint 1862 óta 5 millió rendkívüli kiadást állandóan áthelyeztek a rendes kiadások rovatába. E folytonos fölemelések mutatják az állandó kiadások növekvését, hanem mutatják azt is, hogy ily eljárást nem szabad támogatni, hanem erőteljesen elene kell szegülni.

Szólo aztán összehasonlítja a ház által megajánlott összegeket a kormány által kívántakkal. 1862-ben a kormány 143 milliót kívánt, a ház 135 milliót szavazott meg; a számadásokból azonban kitűnik, hogy csak 132 milliót adott ki valóságban a kormány. Kitűnik a számadásokból továbbá az is, hogy a hadügyi etat bevétele, mely a budgetben csak 13 millió volt számítva, 18 millióra ment; tehát a követekháza még mindig 7 millióval többet szavazott meg, mint a mennyire a kormánynak szüksége volt. Az 1863-diki évről nincs ugyan még számadás, hanem valószínűleg itt is ugyanaz történt. Ily tények megszorításokat idéznek föl, mert ezekből kitűnik, hogy a kormány többet igényel, mint a mennyire valóban szükség van.

Egyes tételek fejtegetésébe bocsátkozva, szólo ezután kimutatja, hogy a természetbeni illetékek csak oly magasra vannak számítva, mint a múlt évi budgetben, bolott a termények ára nagy mértékben csökkeni. Hogy mily aránytalanul nagy a költség, s mily csekély megtakarítás tétetett a magasan dotált főtisztek létszámában, már csak azon körülményből is kitűnik, hogy 195 tábornok van activ szolgálatban s 325 nyugdíjazott, mely utóbbiak közül a hadsereg főparancsnokságának képviselője az 1860-diki budgetbizottmányban nyíltan kijelentette, hogy a nyugdíjazott tábornokok három negyedrésze alkalmas még az activ szolgálatra, s ezeknek ismét szolgálatba helyezése s újabb kinevezetések föltűggesztése által a nyugdíjasok száma csökkentetni fog — oly remény, melyet a későbbi budgetek legkevésbé sem váltottak be. Szólo kimutatja ez alkalommal azt is, hogy egy csoport

magasrangú főtiszt aránylag csekély intézetek élén áll, p. a bécs-új helyi akademia vezetésére egy tábornok és 3 törzstiszt van alkalmazva, míg a tudományos oktatást subalternus tisztek végzik.

Szólo megjegyzi, hogy egyszer tíres órájában fölszámította, vajon mennyibe kerülnek a katonai zenekarok, s úgy látja, hogy azok csak a gyalogságnál és vadászoknál egy millió frtba kerülnek.

„Mi a számfölötti tiszteket illeti“, ugymond Szólo, „bizonyos oldalról azon kihívással feleltek nézeteimre, hogy mutassa meg hát a tudós referens, hogyan lehetne alkalmazni e számfölötti tiszteket, ha csak activ tisztek agyonütése által nem akarnak a büntető törvényekkel összeitközésbe jönni.“ Szólo tehát kimutatja, hogyan lehet őket alkalmazni. Évenként megürül 1146 tiszt hely, s úgy hiszi szólo, azt a 225 számfölötti tiszttel igen könnyen lehetne e helyekre alkalmazni, a nélkül, hogy a büntető törvényekkel a miatt összeitközésbe jönnének.

A katonai hatóságokat illetőleg adatokkal bírok, ugymond szólo, hogy vannak tábornokok, kik 17,000 frt illetékekkel vannak a budgetbe jegyezve, hogy 4—8 lóra való portiók vannak fölszámítva ott, hol világosan kimutatható, hogy nem tartatnak lovak, s hivatali átalányok adatnak ott, hol azokra semmi szükség sincs. Szűken csak a legénység s a subalternus tisztek illetékei vannak kiszabva. Egy katonai kevesebb kerül, mint egy börtönben ülő fegyencz, egy altiszt kevesebbe, mint egy hivatalsszolga, s egy hadnagynak nincs nagyobb fizetése mint egy ajtonállónak valamely bureauban. Egy közlegény a gyalogságnál 112 frtba kerül évenként, a lovasságnál (ló nélkül) 120 frtba. E hadnagy fizetése összesen 609 frt, egy főhadnagyé 705; egy ajtonállóé 740 frt, egy első osztályu hivatalsszolgaé 620 frt. S e szűken kimért fizetésekből is még sokat levonnak az ezredi zenekarra, casinóra, könyvtárra stb.

Szólo különösen a hadügyministeriumnál s a general inspectciónál levő magasán díjazott irodai hivatalnokok létszámának leszállítására utal, kiknek nagy részét fölöslegesnek tartja. Kiemeli azon megtakarításokat, melyek az adatlások intézményének s a térparancsnokságoknak oly belyeken, hol főhadparancsnokságok léteznek, megszüntetéséből eredhetnek. Hasonlókép jelentékeny megtakarítás eszközölhetnének a hadi pénztárak megszüntetése által. Áttér aztán szólo az „élelmezési raktárakra“ s föltűnőnek tartja, hogy oly roppant szükség fölötti készletek balmoztatnak föl a raktárakban.

Átmegy aztán a szekerészet, katonai depot-k, kórházak, nevelő-intézetek stb. bírlatán. Különösen élesen feltűnieti „a menések költségeit.“ Egy ló tartása évenként 800 forintba kerül, s az egész költség oly nagy, hogy az összes Austria valamennyi tanintézetére csak 119,000 frttal forditnak többet, mint a mennyit a kanczákra és esődörökre évenként. (Derűtség.)

A hadsereg új organisatióját illetőleg, természetesen tartja szólo, hogy erre nézve a ház nem határozhat, s szólo nem is akar itt az új organisatio bírlatába ereszkedni; ez tisztén technikai kérdés; csak e reorganisatio pénzügyi oldaláról akar szólni. Az új organisatio következtében a hadsereg költsége 4½ millióval növekedik.

Mintán még néhány pontot érint szólo a hadügyi budgetben, a ház elnökéhez fordul, néhány perczre kérvén az ülés félbeszakítását, mintán a folytonos, 2 óránál tovább tartó beszéd által egészen kimerült.

Az elnök félbeszakítja az ülést, s tekintettel arra, hogy szólo rendkívül kifáradt, s még beszédek fele bátra van, és tekintettel arra, hogy 2 órákor miniszer tanács tartatik, a ministerek tehát nem lehetnének tovább a házban, az ülés folytatását másnapra elhalasztja. (B. Híradó.)

Lapszemle.

Lapunk utóbbi számában közreadtuk a „Debatte“-ban megjelent „Zur Situation“ című cikksorozatot 1- és 2-ik cikkét, ugyanazokat a „Pesti Napló“ is közölve, azokat „jól írott, helyes“ cikkeknek nevezi. E két első cikkre nézve nem is lehet aggodalmunk a magyar liberalis párt leghiggadottabb közegeinek ezen kinyilatkoztatása felett; de a III. cikk, melyet azonban a „Pesti Napló“ fenebbi reflexioja után még nem közölt, aligha a magyar liberalis párt programja, odaértve főleg a mennyiben az Erdélyre vonatkozik. Ezen cikk azon kérdést tárgyalja: „Miként kell a közös ügyeket közösen tárgyalni?“ s e kérdésre így elmélkedik:

Ezen pontot illetőleg senki sem képes egyéni véleményével egyebet adni.

Erre nézve csak abban egyezünk meg, a mit nem akarunk, s ez egy nagy „központi parlament.”

Ily parlament akarva vagy nem akarva abszorbeál, s így az autonómia sirjára lesz, következésképp nagy veszélyeket is rejt magában a monarchiára nézve, melynek tartományai soha de soha sem fogtak lemondani történelmi emlékeikről, s az önkormányzat s önállóság ama szelleméről, mely bennük kisebb-nagyobb mértékben lakik.

Szükség tehát, hogy e közös tárgyalás alapját a paritás képezze a magyar korona országai közt egyrészt, s a Lajthán teli tartományok közt más részből.

Hogy miként rendezik majd az ugynevezett örökös tartományok egymásbéli s egymásközi viszonyait, ez oly kérdés, mely túlhaladja illetőség körünket; nekünk azon elvhez kell ragaszkodnunk, melyen a pragmatica sanctio is alapszik, hogy t. i. a Lajthán innen is létezik a tartományok oly öszlete, mely a Lajthántul tartományok öszletével egyenlő jelentőséggel bír.

A paritás elvéhez vagyis két hasonrang, egyenlő jelentőségű, s egyenjogusult tényezők közti tárgyalás elvéhez ragaszkodva, a közös ügyek közös tárgyalását oly módon gondoljuk magunknak, hogy e két tényező mindenike egy a szükséges teljhatalommal ellátott küldöttséget nevez, melyek egymásközt, s a koronával, a közös ügyek felett kiegyezkednek.

Ezek magától érthetileg egyedül alapvonalak, melyek előbb még kivitelre és pontosabb körülírásra várnak, de ezen alapvonalak bizonyítják, miszerint a liberalis párt Magyarországon kész oly kiegyezkedésre lépni, mely — hogy Deák szavaival éljünk — a monarchia szilárd megállását semmiféle tekintetnek alá nem veti, és a birodalom biztonságát illetőleg teljes garantiát nyújt.

De még egy más momentum is komoly megfontolást igényel, s ez az előkérdések momentuma.

A magyar liberalis párt körében a jogfolytonosság elismerése nem csupán elv és szó által, hanem tett által is, miként előbb úgy most is, mint conditione sine qua non tekintik; s ez okból: 1. egy magyar ministerium kinevezése, 2. a magyar országgyűlés kiegészítése, mint nélkülözhetlen feltételek jelöltetnek ki.

A magyar ministerium kinevezésében a magyar liberalis párt annál kevésbé láthat bármiféle veszélyt, mert Magyarországnak most nincs nádora, s így a 48-ki törvények ellen felmerülő legfőbb nehézségek, azon jogok t. i. melyekkel e törvények a nádort felrúzták, elesnek.

Mi a másik pontot illeti, úgy tökéletesen méltányolják, hogy ennek teljesítése nem történetik meg kényszer útján, s ezen utra még akkor sem lepnének, ha erre lehetőség nyílnék. E szavakkal: „a magyar országgyűlés kiegészítése”, azon óhaj formulázatik, hogy a korona szólítsa fel az erdélyi és horvát országgyűlést, hogy követeket küldjenek a magyar országgyűlésre. Ha amaz országgyűlések nem vélnének eleget tehetni e felszólításnak, úgy ezen természetesen, igen fognának sajnálkozni, de azért országgyűlésünk tevékenységét nem tekintenők megszakítottak. Ha ellenben az említett országgyűlések küldöttségeket neveznek a magyar országgyűléssel kötendő egység létrehozása vegett, úgy alkudozásokba lépünk azokkal.

Egészben a megoldási actus menetét következéleg gondoljuk:

Az országgyűlés az 1848-ki törvények alapján hivatik egybe, s a választások ugyanezen év választási törvénye szerint eszközöltetnek.

A trónbeszédben az uralkodó előterjeszti azon

óhajokat, melyeket a monarchia új rendét illetőleg táplál.

Az országgyűlés erre felirathat válaszol, s a dietalis tractatus a szokott módon fejlik ki. Leiratok s feliratok kicserélése által kiderítettök azon elvek, melyek szerint Magyarország viszonyait a monarchia többi országaihoz törvényesen megállapítani kész.

Ha ily módon az új törvények anyagszerre teljesen kiválasztatik s rendeztetik, nem leend nehéz a koronázási diplomát szerkeszteni, s az uralkodó megkoronáztatja magát.

Csak e szent actus végbemenetele után lehet majd az új törvények végleges törvényhozái megállapításához fogni, s következtetik azoknak szentesítése. Ezek lényegben ama eszmék, melyek ma a magyar liberalisok táborában uralkodnak.

A közös ügyek megállapítására azoknak tárgyalására nézve mi általában véleményt nem mondunk, s fennebbi czikkben csak azon anomalia tűnik fel előttünk, mikép az kiköti, hogy az országgyűlés az 1848 ki törvények szerint hivassék össze, s mégis már Erdélynek nem megyei és városi képviselőt, hanem Landtagját akarja Pestre meghívni, holott ily magyar intézmény nincsen, s mely a Landtagokból integrálja az országgyűlést; s ily eljárással az országgyűlés éppen nem az 1848 diki törvény értelmében hivatnék össze, mert ezen törvény VII. czikke világosan meghatározza Erdélynek a magyar országgyűléseni képviseletét. E szerint a regaliáták, a felső tábla tagjai, a vármegyék, szász- és székelyszékek, királyi és taxas városok a törvényben megállított személyes jog és census alapján küzdenek az ott szintén megállított számban képviselőket, és pedig a visszakapcsolt részeket ide nem számítva, számszerint 69 követet.

A czikk írója, mely a többi kérdést nagy alaposággal tárgyalja Erdélyre nézve kiköppen kerekvágásból, s oly elméletet fogad el, a minék éppen elmélete többi részében ellene nyilatkozik.

Kül- és belföldi levelezés.

Budapest, május 5.

Egyik itteni új lap „Sentinella Romana” a következő czikket közöl Kogalniceánól volt ministerelnökről: „Sokszor van az embernek baja olyan emberrel, a kit megvet és kénytelen beszélni kedvetlen dolgokról. Némelykor meggyűl a baj a román ember feje felett, s nem tudja mi tevő legyen, máskor van olyan kótelme, a mit teljesíteni kénytelen. Ilyen helyzetben vagyunk mi ma, szomorú kötelemünk levén olyan egyénről beszélni, kit büntűnnek s a szerencsétlen haza főökének lehet neveznünk leghelyesebben.

A hatalom polczáról lebukott, annyira lebukott Kogalniceánóról beszélve, hogy más országban nem volna bátorsága emberek elé kerülni, ne vegye senki rossz neven, ha szólunk a bukott ministerről. Megtámadtuk Kogalniceánót, midőn mindenható volt, megtámadtuk azon erős meggyőződésünkben, hogy ezen ember ellenmondott önmagának egész politikai pályáján, kinek egy szavában sem lehetett hinni, ki a hazának legtöbb szerencsétlenséget okozott, s ki veszély szélére juttatta a haza legfőbb érdekeit. Szerencsétlenségünkre szomorú sejtelmünk nem csal meg. A haza szenved, a baj nagy, mindenfelől aggodalom. Vak, ki nem látja a bajt, s nem látja, hogy az minket hová vihet. Büntűs, ki látja, kinek látnia kell és szilárdul megáll-e hitében, s ki önmagát ámitva eként beszél: Csak nekem legyen jó dolgom, utánam az árvis... Veszzen el az egész világ, csak a Manó éljen.

zúknak, erőknak és intézkedéseknek egy öszetett gépét gondolni ki, és hozni működésbe valamely nagy cél elérésére; egyzová az erőt, a mely nagyszerű külső eredményeket képes előidézni. Ebbe az osztályba tartozott a Napoleon nagysága, s hogy ő ezzel birt, nem szükség bizonyítgatnunk, mert azt tagadni, gondolom, hogy senkinek sem leend bátorsága. Egy ember, a ki a homályból a trónusra emelkedett fel; a ki a világ ábrázatját elváltoztatta, s erejének súlyát hatalmas és mivelt népekkel érezette; a ki nevének rémületét országokon és tengereken átvitte; a kinek akaratját úgy hirdették és úgy retgették, mint a sors végzését, a kinek tiszteltetbeli ajándékai koronák valának, és előtermeibe fejedelmek tolokodtak egész alattvalói hódolattal, a ki az Alpepek hatalmas lánczatát keresztültűrtte s belőle országát csinált, és a kinek hirneve a mivelt világ határait kereszttűt, a ki a kozákok pusztáit, és az arabok sivatagjait terjedett; egy olyan ember, a ki a történelemben nevének ilyen emléket hagyta hátra, kiragadta kezeinkből azt a kérdést, ha valjon nagynak nevezessék-e. Az egész világ kénytelen megadni neki, hogy ő felsőbb rendű tetterővel, olyan eréllyel birt, a mely nagyszerű eredményeket képes létrehozni.

Azonban mi a nagyságnak ebben a sorában sem vagyunk hajlandók úgy tekinteni őtet, mint mindenekfelett kitűnőt. A háború vala cselekvésnek fő köre. A kard által nyerte főhatalmát Európában, de a háború nem mezeje a legfőbb cselekvési tehetségnek, s úgy sejtjük, hogy Napoleon érezte is ezt az igazságot. Az a dicsőség, hogy korának legnagyobb hadvezére legyen, nem elégítette volna őtet ki. Méltóságán alólinak tartotta

Eltitkolni a bajt annyi volna, mint azt nagyobbitani s a kormány figyelmét elaltatni, s hiszszük, hogy mostani kormányunk orvosolni kívánja a bajt, mely hazánkat bántja, s melyet a haza érdekében elhallgatni nem fogunk.

Megtámadtuk Kogalniceánót, midőn minister volt, mert benne láttuk a rossz megsemményesítőjét, még akkor szabadságunk rossz szellemének nevezvén őtet. Meg fogjuk támadni a rosszat bár hol legyen, mind a hatalompolczon, mind bukásában kísértvén őtet bár hova rejtődzik el, kihozván a világozottságra, megmutatjuk egész rutságában, hogy fel ne emelhesse többé fejét, és ne hagyjon pusztulást maga után. Ha nem találta volna hitelt Kogalniceánó császárai, nem kellene gyászolnunk azt, mit ministersége alatt elvesztettünk, s nem kellene újra küzdenünk, hogy elvesztett szabadságunkat visszavívjuk.

Vizsgáltuk komolyan az alkotmányos élet érdekében Kogalniceánó politikai életét s minden tetteit, meg kezeiben volt a hatalom, s úgy találtuk, hogy ezen ministernek tettei soha se egyeztek beszédeivel. Midőn nem volt a hatalomban, midőn újságíró volt, midőn a kamarában beszélt, a legszabadelvűbb czikket írta, a legalkotmányosabb beszédet tartotta; de, midőn a haza szerencsétlenségére hatalomra jutott, csak önkényről, csak a lapok elnyomásával, a szabadság megszorításával, a hatalommal való visszaéléssel s a legönkényesebb tettekkel tartotta magát fenn. Mindezt felmutattuk volt a „Conventiunea”-ban, mondván: „hogy ne higgyenek szabadelvű szavainak, mert szavai csalárdak, s úgy is lön. A természeti hibának nincsen gyógyszer. A ki egyszer megváltozott, megváltozik máskor is. Azonban többet is tett a beszédnél. Megesküött a törvények megtartására és megszegte, megesküött a haza színe előtt, hogy inkább sujtja le a villám, hogysem a szabadság ellen conspiráljon, s ime mindenki tudja, hogy conspirált, s hogy minő névvel bélyegezte meg önmagát.”

Itt előszámítja azon lapokat, melyeket K. lefoglaltatott, u. m. „Conventiunea”, „Nikiperesea”, „Romanulu” és „Buciumulu”, mondja tovább: „Igy viselte magát Kogalniceánó a saját irányában, mely által hiressé lett volna, melyet aztán hatalomra vergődve, elnyomott, a legundokabb példáját hagyván hátra ama hitszegésnek, melyre egy ember csak képes lehet, s a ki úgy tett, mint az egyszeri cigány, ki, midőn király lett, legelőbb atyját köttette fel.” E czikk így végződik: „Térdejl le büntűs, s menyj be az örök sötétségbe, a honnan kijöttél.”

A kormány erélyének sikerült jó vizet vezetni a kiszáradt Dimboviciába, csak hogy most azt távirják Cămpulunguról, hogy a vizek ismét sebesen nőnek a hó olvadása következtében. Egyébaránt most a város jól el van látva mentő eszközökkel, nem úgy, mint a télen. Adja Isten, hogy a jó előkészület eső után köpeny legyen. Időnk tegnap óta gyönyörű, mint itt május általában.

Szent-Katalina, május 10.

Elemi csapások által sújtott erdélyiek, illetőleg háromszékiek közül kézdíszékieknek viz által tetemesebben károsult némely helységei részére. Testvérhoni jöltevek 1250 forintra rugó kegyes adománya nagyméltóságú gróf Mikó Imre, gr. Bethlen János és Tisza László ö mltások, mint insésegélyző bizottmányi tagok megbízása folytán tizenkét falvak u. m. Márkosfalva, Szent Katalina, Oroszfalu, Sárfa, Szászfalu, Nyujtód, Lembény, Osdola, Esztelnek, Bélefa, Polyán és Szent-Lélek 933 szűkölködői közt 1150 osztrák forintban kioszt

volna, hogy Marlborough avagy Turenne mellett foglaljon helyet. Ő úgy akart utólréhetetlen dicsőségben tündöklölni, mint egy olyan ország alapítója, a mely a világot egy ideig föléleléssel fenyegette, és a mely más tehetségeket igényelt a hadi tehetségnek. Hanem ennek az akaratnak, ennek az igénynek jogos voltát kétségbe kell hogy vonjuk. Itt nem ismerhetjük el az ő felsőségét. Az egyetemes uralkodás gondolatja, bármint nagyszerű legyen is, még sem vala új; Franciaországának forradalmi kormányai már azelőtt felfogták volt ezt, s nem tekinthetjük a nagyságnak biztos jele gyanánt, ha ráemlékezünk, hogy a XIV-dik Lajos gyenge és hiu lelke elég nagy volt arra, hogy azt táplálgassa. A kérdés az: ha e szándék mellé volt-e képessége is Napoleonnak, hogy ezt merész és új, a miveltségnek s rendkívül való értelmi és erkölcsi forragának korszakához mért felfogások által végrehajtsa. Fedezte-e fel a hatalomnak új alapjait, formált-e a leigázott nemzetiségek egyesítésére új kapcsolatokat? Fedezte-e fel avagy teremtt-e egy és más közös érdekeket, a melyek által országa öszzetartható lehessen? Lehellet-e be a népek lelkébe olyan szellemet, mely a régi nemzetiségi érzelmeket kiszorítani képes legyen, avagy talált-e fel valami új szert, a mit az erőszaknak és megvesztegetésnek ama közönségesen szokásban levő hatásteret helyett alkalmazzon, a melyeket minden más bitorló felhasználhat volna? Mióta csak a történelem emlékezik, soha sem nyújtott a világ olyan anyagot és olyan eszközöket a népek újjalakítására, új hatalom fölépítésére, új korszak kezdésére, mint Európa a francia forradalom idejében. Soha sem volt az emberi szellem olyan kész új lökések elfogadására. És megmutatta-e Napoleon, hogy a

tatván, Dálnok helysége pedig a nagylelkű jöltevek iránt hálás köszönetét nyilvánítva, a neki járandó 100 osztrák forintot sokkal nagyobb inséget szenvedő külmegeieknek fölségelésére visszaajánlván, miután az érintett öszzege vissza is küldetett, és az eljárást igazoló hiteles okmányok maga rendén eredetileg fölterjesztettek, kötelességem köréhez tartozónak ismervé, hogy hálás elismeréseket a segedelemben részesülteknek, melyet a segélyezők nagylelkű adománya mindenütt és vidék lakói szívébe költött, az illetőknek tudomására juttassam, kérem t. szerkesztő urat e soraimat lapjába fölvenni alázatos szolgálja Csen Ignác

a segély kiosztására megbízott.

Ha-Vásárhely, május 6.

Az erdélyi inségesek lehető fellegítését mi is emberbaráti kötelességnek tartván, siettünk csekély áldozatunkat a jótétemény oltárán meghozni. E czélból mtkedvelői előadást tartottunk, s előadtuk Kisfaludy Károly kedvelt szimfóniát, a „Csallódások”-at.

Sok nehézséggel járt ezen előadás, különösen a rendezés és a tagok öszgyűjtöhetése körül; azonban ezeket leküzdvé, nult hó 30 kán megtörtént, s eredményét a t. szerkesztő ur engedelmével az áldozni készek megnyugtatósa tekintetéből becses lapjának hasábjain tudomásra óhajtnak hozni.

Az előadás jövedelmezett öszszen 53 frt 40 krt o. é. Ebből leszámítva a költségeket, és pedig: szinpad felállítás és díszítésre 7 frt, szinlapokért Rómer és Kammer uraknak Brassóba 6 frt, világiatásért 3 frt, zenére 7 egyének 60 krajczárjával 4 frt 20 kr, aprolékos költségekre 90 kr, öszszen 21 frt 10 kr. Tiszta jövedelem marad 32 frt 30 krajczár. Ezenkívül adakoztak: mlt. Thury Gergely ur 1 frtot, t. cz. Benkő Dénes ur 1 forintot. Május 2 dán beküldött mlt. Szentiványi Ignác ur 60 krt. Az öszszen pénzküldemény tesz 34 frt 90 krt. Ezen öszzeget az erdélyi gazdasági egyet elnöke gróf Mikó Imre ö nagyméltóságának ma el is küldöttük. Harmath Domokos.

Különfélék.

— (Necrolog.) Özvegy Vajda Dánielné, született Bodor Juliánna, id. L. Bodor Pál és hajadon Bodor Anna megdöbbsent kebellet jelentik a magok és hozzátartozók nevében, hogy szeretett testvérök léczfalvi Bodor Elek, főkörmányszéki hites titkok, élete 53-dik évében, hosszas betegskedés után tüdőszélítés következtében, f hó 15-kén esti 1/2 órakor megszűnt élni. Hílt tetemei folyó hó 17-kén délután 5 órakor fognak bel-középutezai házától rövid ima után a házsongárdi családi sírkertbe kísértetni. Kolozsvárt, május 15. 1865.

* * * Az áldásos eszész vége és valahára nálunk is megindult. Valóban ideje is volt, mert minden felől a legkétségbeesettebb panaszokat hallottuk különösen a vidékről, hol már odáig mentek, hogy az öszgabonákat kénytelenek voltak kiszántani egy elpusztultak.

— Tegnap este a Szamos medréből kezdett kiútni, s lapunk bezártáig folyvást emelkedőben volt.

* * * A nemzeti szállodában egy porosz néhány naptól fogva előadásokat rendez „Lellie” nevű ölbével. Ez által valóban rendkívüli tünemény, mely annak idejében a nagy Humbalt figyelmét is magára vonta. Mutatványaiából csak néhányat említünk meg. A legnagyobb pontossággal számol, öszzead, kivon, sokszoroz és eloszt. Szemtanúi voltunk, midőn akkora öszsz sokszorozását vitte végbe, melyet akár hány felnőtt ember csak papíron tudott világ ilyen állásának színvonalára van emelkedve? Fedezhetünk e fel csak egyetlenegy új felfogást is amaz eszközök között, melyeket az egyetemes uralkodás elérésére kívánszott? Fordult-e ő korának lelkesedéséhez, megragadta-e ezt a hatalmas tényezőt, mely határozottabb volt a fegyvernél és a politikánál, s felhasználta-e céljára? Mit tett egyebet, mint hogy követte a járt utat, s erőszakot és csalást alkalmazott, és pedig a legdurvább formákban. Napoleon alávaló érzületet áruolt el, a midőn a hasonlósást az emberi cselekedeteknek egyetlenegy rugója gyanánt tekintette. Azt vélte, hogy kardjával egyik kezében s ajándékokkal a haszonlesés számára a másikban, korlátlan parancsnoka lehet az emberi szíveknek. Az erkölcsi, nemzeti és családi érzelmek hatalmát felfogni nem vala képes. Az emeri természetnek leggyöngédebb és a végén mégis leghatalmasabb elemeit nehezen tudta képviselni. S ennél fogva hogy alapíthatott volna magának állandó hatalmat az emberi nem felett. Hogy benne az az eredetiség és mély belátás, a melyekre egy országalapítónak van szüksége, hiányzottak, annak bebizonyítására nem sokat kell mondanunk egyebet, csak azt az egyszerű tény, hogy ő legfőbb tanácsosaivá Talleyrandot és Fouchét szemelte ki, nevek, a melyek maguk magukért eléggé beszélnek. A mester szellemének nagyságát megmérhetjük azokról a szellemekről, melyeket a magához leginkább rokonoknak talált. A háborúban nagy volt Napoleon; mert itt merész, eredeti és teremő volt. A harcmezőn kívül is bizonyára tehetséget tanusított, de nem felsőbb rendű, mint más kitűnő férfiak szokott lenni. (Eolytatjuk.)

TÁRCA.

ESZREVÉTELEK

Bonaparte Napoleon élete és jelleme felől.

Channing (olv. Csenning) E. W. után angolból.

(Folytatás.)

Az erkölcsi nagyság után mindjárt következik az érzelmi nagyság, avagy a lángelme a szónak legmagasabb értelmében. Értjük alatta a gondolkodásnak azt a fenséges erejét, melynél fogva az igaznak és a szépnek szerelmétől áthatott és elfoglalt lélek a mindenséget felfogni törekszik, az egekig emelkedik, a földet áthatja, maga-magát megösméri, a multat fűrkészi, a jövőt előrelátja, a természetnek általános és mindeneket magába foglaló törvényeit kiösméri, az ismeretnek minden tárgyait számtalan vonatkozások és rokonságok útján egymással kapcsolathozza; a végesről és mulandóról a végtelenre és örökkévalóra emelkedik föl, saját lelki teljességéből és tökéletességéből kedvesebb és magasabb alakokat terem, mint a milyeneket szemével lát, a bennünk és a kívülettünk levő világ öszhangzását fölfedezi, s a mindenségnek minden részeiben jeleit, képeit és magyarázatait találja saját mélységes titkainak és fellegés ihletésének, sugallatainak. Ez az a nagyság, a mely a philosophusokat és azokat a magas szellemeket illeti, a kik a költészetben és a szép művészetekben tűnnek ki. Ezután következik a cselekvés nagysága. Ez alatt azt a magasabb rendű erőt értjük, a mely képes merész és nagyszerű terveket fogni fel; képes az eszkö-

volna végbe vinni. Bámulatos ügyességgel dominózik 2—3 emberrel, a nélkül, hogy utasításokra volna szüksége. Kártyázik, akkora pontossággal, hogy ellenfelét rendszeresen megnyeri, dacára annak, hogy nyílt kártyákkal játszik. Egy urnak szemlénk előtt akkora macsot sózott a nyakára a mariage-ban, hogy akármelyik veterán spillernek becsületére vált volna. E bámulatos eb már 9 éves, folytonosan komoly, kedvtelen, s úgy látszik, hogy kötelességét nagy unalommal végzi már. Emlékező tehetsége ritka van. A közönség közül bárki, bár minő idegen és nehéz hangzású nevet mond, ő azt azonnal a legpontosabb orthographiával kirakja négyesegű betűivel, sőt ha leírnia előtte bármi szót, minden habozás nélkül kiszedi azt. Ez már a hatodik eb, melyet tulajdonosa ennyire tudott betanítani. Sok nézője van, egyszer azonban elég látni, miután a programm változást nem szenved.

* Tordaról azon tudósítást veszszük doctor Szigeti halálára vonatkozólag, hogy a birtelen halál csakugyan szélhűdés következtében történt, s a test a rendes orvosi vizsgálat után tétetett koporsóba.

* Brassóbol egy vizsályról értesítenek, mely az ottani községtanács és a román lakosok között keltt. A tanács ugyanis megvonja a románoktól az 1450 frtos dotatiót, melyet eddig iskolai célokra a község pénztárából évenként kaptak. A románok ennél fogva a helytartóságnál panaszt emeltek és az iskolai dotatió megvonását annál nagyobb igazságtalanságnak mondják, miután a községi budget activ állapotban van és ez idén egy 2811 frtos fölösleget mutat föl. A szászok azonban nem akarják belátni, miért fizessen a községi pénztár, bármily activ állapotban is volna, a románok kizárólagos iskoláinak oly tetemes dotatiót. Hát a románok adóznak a községi pénztárba?

— A „Pester Lloyd“ azt írja: Most már bizonyos, hogy a magyar országgyűlés legfeljebb június 15-én összehívatik, s szeptemberben megnyitatik.

* Az 1864-ki sorsjegyek legutóbbi sorsolása főnyerője felett különféle hírek keringtek, s ezeket a „Gen. Corr.“ még a következő történettel szaporítja: Fortuna ezuttal igen különös alapítványt ajándékozott meg 305,000 fttal. Ez alapítványt egy Cseh Rozália nevű asszony tette Korneuburgban 9000 ft értékben azon célra, hogy egy tanuló élvezzon ebből évenként 200 ft kamatot ama feltétel alatt, hogy egész éven át tetőtől talpig sztrike ruhában járjon. Továbbá egy leány ez alapítványból évenként 200 ftot kap kibérlésre. Az alapítványi tőkében, mely 1600 ftnyi készpénzen kívül, értékpapirokból állt, 4 db 1860-diki sorsjegy is volt s e sorsjegyek közül az egyik a főnyereményt, a másik 5000 ftot nyert. Itt tehát most az a kérdés, hogy mi történjék a pénzzel? —

* Majdnem hibetetlen történetet beszélt el Giskra a birod. tanács képviselőházának egyik legutóbbi ülésében. Állítása szerint a lombard-velencei királyságban nem rég katonai löszerkocsik lettek fölöslegesekek. A helyett, hogy azokat ott eladták volna, a déli vasuton Bécsbe szállították s egy vagonban csak két ily kocsi fért el. A kocsikat nem mint szétáradt fát s régi vasat adták fel, s így az egész szállítási díjt meg kellett fizetni. A szállítási díj minden kocsi után 45 ftot tett, maga a kocsi 6—8 ftton adható el. (Derűtlenség.) A vasuti társulatnak kellett az illetéket figyelmeztetnie, hogy jobb lesz a kocsikat Olaszországban szétszedetni s így küldeni Bécsbe, hogy kettő ne foglaljon el egy vaggont. Ezután így szállították Bécsbe, de mindjárt Olaszországban azért még sem adták el a kocsikat.

* A francia császárné gyöngéd női szívéhez számtalan kérvényező fordul, mióta férje Algirba utazott. S Eugénia, mint egy párisi tudósító kifejti, sok könyvet leszárt, de hogy valamennyit letörtülhesse: arra korlátlan hatalom kellene, melyet már csak azért sem bír, mert Algirt távirda kinti egybe Franciaországgal, s minden fontosabb eseményről táviratilag intéztetik kérdés Algirba. A regenség első napjaiban küldöttség érkezett Gascogne egyik községéből, mely a folyó évre eső községi adó elengedését kérte. Tűzvésznek s áradások szegényre tették a községet; a megyefőnök megtagadta kérelmüket, s most a császárnéhoz fordultak. „Mennyire terjed az adó, melynek elengedését kéri?“ tudakozódott a császárné. „Felséged, ezen adó megközelíti a 80,000 frankot“ válaszolt a küldöttséget vezető polgármester. A császárné gondolkodott mi tevő legyen. Nem utasíthatta el e szegény népet, de kérésüket sem teljesíthette, mert a főnök ellene volt. „Tudja ön mit?“ — mondá a császárné, s ezzel gyémánt colliert vett le nyakáról — vegye ezt, ez 100,000 frankot ér, s mentsem fel ez ügy elintézésétől; e collier árán lefizethetik adóságot, s engemet gonosz zavarból mentenek ki.“ A jó gascogne-iak nem akarták megfosztani a császárnét ékszerétől, s ki-jelentették, hogy ellátnak kérelmüktől. — Még egy nemes vonást jegyeznek föl a legújabb regenségi történetéből: Egy ifjú leányt a rokonok kényszeríteni akartak, hogy zárdába menjen s atyai örökségét egyik unokabátyának adja át. A leány, kinek szívét egy testőr-kapitány bírta, a regensékhöz fordult segélyért. Eugénia meghallgatván az ifjú hölgy szerelmi panaszát, így szólt: „Kegyed jól cselekszik, hogy nem egy kolostorba, ha szeret, de unokabátyáiról is kell gondoskodni. Mennyire terjed

öröksége?“ 30,000 frankra választott a hölgy. „Nos, én kegyednek a kétszeres összeget ajánlom, ha lemond róla.“ A leány készségesen beleegyezett.

* Gladstone minap egy munkás-gyűlésbe menván, az ajtónálló, ki nem ismeré, 5 schilling belépti díjat kért tőle. „A manóba! hisz ez jóval több a rendesnél!“ mondá Gladstone. „Ugy van, felelé a másik, de ma a kincstárnok lord (Gladstone) beszédét fog tartani, s e végett oly nagy a csődülés, hogy kénytelenek voltunk a belépti díjat fölemelni.“ Gladstone mit tehetett egyebet, mint lefizette az 5 schillinget azon szerencsére, hogy önmagát beszélni hallhassa.

* Miklós orosz ngy, neje és két leányával e f. hó 13-án délelőtt 10 órakor érkezett Bécbe. Mintegy félóraal a vonat érkezte előtt a b. Rossbach-féle gyalogezred zászlóval és zenekarral állást foglalt az iudobáznál. Ugyanott csakhamar megjelent az orosz követ is nejjével, valamennyi titkár és attachés, Stackelberg gr. tdk. a helytartó gr. Chorinszki, Thun gr. Festicus gr. tbnokok, s számos törzs- és főtiszt. Mind galában. Késsel később ő Felsége a császár orosz tábornoki egyenruhában, kísérv Albrecht, Rainer, Ferdinánd K. s Lipót fő hgek, Károly bádeni hg, Crenneville gr. Liechtenstein hg s Coudenhove gr. hadsegédek, Franck hadügyminiszter stb. által szintén megjelent a pompásan díszített cs. udv. váróteremben. Az elődváron mintegy 20—25 pompás udv. diszkoci állott számos laquais és inassal, s számos udv. teherhordó szekér stb. Kivül nagy néptömeg tárongott. A vendégek közeledtek a zenekar az orosz néphymnuszt kezdé játszani s a csapatok tisztelegtek. Ő Felsége a császár a kocsiából kilépő és a róla nevezett osztrák gyalogezred ezredesi öltönyt viselő ngyet szívélyesen üdvözlé, a gyászba öltözött főhercegnőnek pedig karját nyújtva, a várakozó udv. hintóhoz kísérté. A magas vendégek kíséretét Türran tdk főudvarmester, a főudvarmesterné, két orvos, hat adjutans, 6 laquais, egy pénztárnok, két komornyik, egy komorna, 6 más női cseléd s 6 tetőtől talpig fegyverezett cserkesz képezte s ez utóbbiak medvebőröltveikkel érdekes látvány valának. Az első kocsiiban a császár és a ngy, a másodikban a ngy és az orosz követ neje, a harmadikban a ngyi kisasszonyok hölgyeikkel, aztán a fő hgek stb. következtek.

A burgban a császárné ő Felsége s Zsófia és Mária főhgnök üdvözölték a vendégeket. 1 órakor reggeli, 6 órakor nagy udv. ebéd tartaték.

— Ünigazolás! A s.-sz.-györgyi t. k. törvényszéknek idei 143. sz. alatt kelt, s a „K. Közöny“ 40 dik számában közreadott hivatalos helyreigazolás fogalmából, szükségesnek látom ünigazolást kinyilatkoztatni: miszerint közleményemnek sem értelme, sem iránya, az irónak pedig legtöbbször akaratja sem volt akár a törvényszéket, akár az illető egyes bírót, még kevésbbé pedig a törvény tekintélyét kisebbiteni, megróni, vagy népszerítleníteni, s ezennel ünneppélyesen tiltakozom közleményeimből merített minden ilyes fogalom és magyarázat ellen.

Kelt Baróton május 10-kén 1865.

Baróti.

Politikai hírek.

Austria. Bécs, máj. 12. A „P. Ll.“ levelezője oly helyzetben van, hogy képes a Turin és Róma közötti egyezség alapján szolgáló bizonyos titkos cselekvésekre és törekvésekre, melyek az olasz kormányt buzdítják, egyetmást megírni. E szerint az olasz kormány előzékenysége a tisztán egyházi dolgokban oda célozna, hogy szilárd tért nyerhesen a kormány, hogy aztán a szent atyával szemben a politikai kérdéseknél ezen engedékenységre lehessen hivatkozni, s a politikai téren lehessen hasonló engedékenységet a kölcsön viszonzásaképp kérni. Itteni körökben azt beszélik, hogy a pápa kedélyhangulata nem idegen az efféle engedékenységtől, mert ő már agg öreg lett, s érzi annak szükségét, hogy rendben és szabályozva hagyjon mindent, s a pápaság ne legyen kitéve a szabálytalan állapot veszélyeinek halála esetében. Aztán meg természetes jóakaró indulatát is megnyerte a turini kabinet váratlan előzékenysége, mely még Antonelli bíbornokból is kicsalta a meglepetés csodálkozó nyilatkozását. Ha ezen közlések valók, akkor igaz, hogy az eddigi alkudozások tisztán egyházi kérdések fölött folytak, hanem az is igaz, hogy ezen kérdések a politikai megoldás csiráját foglalják magukban. Bizonyosnak látszik, hogy Vegezzi visszamenetelen Rómába az alkudozások tovább folytatásával függ össze. A montenegrói herceg megjelenése a Szerbia megszabadulásának 50 éves ünnepjén, mint a „P. Ll.“-nak írják, egyenesen Mihály hg meghívása következtében fog történni. Miklós hg már e célra egy külön Lloyd-gözüst kívánt Cattaroba, s fényes kísérettel szándékozik Belgrádban megjelenni. Mintegy 10 nap mulva már aligha meg nem érkezik Bécsbe. Az ünnepeket illetőleg azt hallani, hogy az ország mintegy 60,000 főnyi összes militiája fog ezen diszelegni; a miatt történt, hogy minden kintől Belgrádba volt néhány hét előtt a militia szemlére rendelve. Ezen nagy fegyveres erő összpontosítása, ha mindjárt csak ünneppélyességből történik, mégis elég ok az elővigyázati gondoskodásra, s a török részen aggodalmat látszik okozni.

Angolország. London, máj. 9. A „Times“ sokat sajnálkozik, hogy az elnök gyilkosát nem lehetett kellőképpen fölkapasztani, hanem úgy halt meg, mint egy tragoedia hőse. Ily vég, mondja ő, nagyon is jó volt egy ily gonosztervőre nézve, és a legtöbb becületes ember együtt fogja érezni az amerikai néppel, hogy az igazságszolgáltatást egy áldozattól fosztották meg. Stanton ur, remélhetőleg elhamarkodva, azt hirdette, hogy a kormány birtokában levő bizonyítékok szerint az összeesküvés Canadában szőtték és Richmondban „helyeselték“, — különösen tág értelmű kifejezés. Azonban az amerikai sajtónak meg kell adnunk az igazat, hogy többben newyorki collegáink közül a gyilkosságot és valószínű következményeit mérsékléssel és felvilágosodottan ítélték meg. Biztosan lehetünk tehát, hogy Harroldnak becületes törvényszéke lesz, és hogy bűnét, ha az déli bujtotgatásra vezettetnek vissza, nem fogják egy ártatlan nemzetet megboszulni. — A Sherman tábornok által Johnstone tábornoknak ajánlott conventio nem nyerte meg a washingtoni kormány tetszését, hanem mindjárt megegyeztetett.

Ezt a „Times“ nem találja sem különösnek, sem kárhóztatónak. Azonban reményli, hogy Johnson elnök az ellenséggel, ha egyszer hatalmában van, kegyesebben fog bánni, mintsem beszédeitől várni lehet. Az északiaknak most nem fog nehezükre esni, nagylelkűséget gyakorolni, és a „Times“ nem hiszi, hogy győzelmüket kegyetlenséggel akarnák beszennyezni.

A „Post“ megjegyzi, hogy az amerikai kormány Dawis elnöknek menekülésére arany hidakat építtetne. Ha ő, még avval az egy pár millió készpénzzel is, szerencsésen Európába jöhetne, úgy Washingtonban nagy zavartól menekülnének meg. Nem kildhetik a vérpadra, sem pedig szabadon nem bocsáthatják. Kevésbbé lehet mondani, hogy Dawis teremtette a conföderációt, mint a dél népe Dawist elnöké. A szolgát megbüntetni, és az uraknak megkegyelmezni, nem volna igazságosság és nem is igazságos. Az urakat azonban — 6 millió embert — szintén nem lehet „en gros“ megbüntetni.

Francoziaország. Páris, máj. 10. Legújabb algiri tudósítások szerint, melyeket a „Moniteur“ esti lapja hoz, a császár apr. 8-án este 5 órakor Milianah-ból ismét Algirba tért vissza. Este gyalog sétált a városban; a néptömeg, mely kísérté, nemsokára oly nagy lett, hogy e rögtönzött ovatio elől kénytelen volt a kormányzósági palotába visszatérni. 9-én reggel a császár sok kihallgatást adott. Este egy táncvígvalomban volt részt veendő, melyet Mac Mahon tábornagné szándékozott rendezni nyári palotájában.

A császár Afrikában, a „France“ szerint, csodáról csodára talál: megnézte az európaiak gazdaságát, s a benszültöttek pástori-sátrait; bámulta az ország-gazdagságot és a haladást mindenben. — Persigny herceg római útjából visszaérkezett, miután Florenzben Malarettel és Lamarmorával találkoztak. A herceg ma tiszteltet a császárnénál s jó híreket beszélt a pápai udvarról. Azt várják, hogy Victor Emanuel engedékeny lesz, s a kibékülés megtörténik. Lyonban nagyban készülnek a császár visszaérkezése napjára. A császár visszajövetén, néhány napot a Tuillériákban töltend, s aztán egész udvarával Fontainebleauba költözik.

Olaszország. A „Politik“ turini levelezője máj. 6-ról ezt írja Vegezzi küldetéséről.

Nem szenved kétséget, hogy Vegezzi küldetésének feladata: határozó válpontot jelölni ki Olaszország politikai helyzetében. Azon belső felbáborodás, melyet ezen küldetés, s a vele összefüggésbe hozott combinatiók előidézték minden pártfelekezetenél, és azon ingerült hang, melyet minden színvett hirlap használ a kormány irányában, oly fontosságot kölcsönöznek ezen küldetésnek, melynek az ország határain jóval túl kell következményeivel hatnia, és a mely okvetlen el fogja érni az európai kérdés fontosságát. Hogy így áll a dolog, azt maga a kormány magatartása is bizonyítja, mely szükségesnek látta Lanza tudva levő körlevélben a közvéleményt megnyugtatón akarni, a nélkül, hogy ezélt ért volna; minthogy a Rómával komoly alkudozások tényén kívül, ezen körözmény nem hogy képes lett volna megegyeztetni az ellenzék állítását; sőt mintegy bizonyítékot nyújt a függőben levő alkudozások fontosságáról. Szükségessé válik tehát ezen alkudozások, a pártok szempontjából egészen függetlenül megvilágosítani. — Valjon ellensége e az olaszok vágyaira nézve? Biztosítéka e az alkudozás a békének? Van-e oka az európai reactionnak örülni Róma és Olaszország kibékülése felett? vagy talán a szabadság és haladás pártja fogja azt megbánni? Ezen kérdések támadnak akaratanul is. S ha Olaszország helyzetét nem valamely párt korlátolt szempontjából ítéljük meg, hanem vizsgálodunk azon feltételek után is, melyek erősebbé és a nemzeti program teljesítésére alkalmasabbá tehetik: akkor tisztán áll, miszerint ezen feltételek csak az ország tökéletes belső megnyugtatóságra rejlének, melyeknél fogva aztán a kormány képes lehet erőit kül-actiohoz össztömmöriteni, s felakadás nélkül használni. Akár mint tiszteljük, becsüljük a haladási párt hazafiasságát s bármennyire rokonszenvezzünk vele, azon tény csakugyan tény marad: hogy maga erejéből egyedül nem képes a nemzeti programot megvalósítani. Olaszországnak kiválólag katolikus multja a

tömegéknél mely gyökereket hagyott hátra, s a szabadelvűek szónoklatai nem felelhetnek el a valóságot. Olaszország kiválólag katolikus ország maradt. Az egyház és papság oly hatalmas befolyást gyakorol a népség roppant tömegére, hogy minden kormány, a mely valamit alkotni és valamennyire hatni kíván, kénytelen azt számba venni. Minden kifelé irányzott cselekvény veszélyeztetve s fenyegetve volna, ha a papság ellenséges indulattal lenne az iránt, a helyett, hogy támogatná. Ezen tény azonban csak látszólag kívánatos jelenség a reactionra nézve. A haladási párt, ha nem oly erős is, hogy egyszerre újat huzhatna a clericalisokkal benn és kifelé, s ellensúlyozhatná őket, annyi erővel okvetlen bír, hogy a papipárt utópiát Olaszországban lehetetlenné tegye. Ide járul még az is, hogy Olaszországban a papság katolikus ugyan, de nemzeti is. A mig a kormány csak Rómával állott harcban, a papság Róma mellett volt; de ha Rómával kibékült, akkor Olaszország mellé áll, az idegen ellen. És azok a paterok, a kik a Bach báróval IX. Pius számára működnek, holnap az első lesznek, kik keresztet háborút hirdetendnek Velence ellen, ha Olaszország és Róma ki lesznek békítve.

Ezekután megítélhetjük Vegezzi küldetésének horderejét, ehez mérve, megállapíthatjuk a septemberi conventio igazi jelentőségét, a mely végre is, Pepoli, Nigra és az olasz parlament magyarázatai szerint az olasz egység befejezését jelenti. Ha a szerződés ama 12 pontja Rómával, úgy a mint a „Patriot“ közli — hiteles, — és pedig minden arra mutat, hogy bitelek ama pontok: aktor a kibékülés Rómával megtörtént, és Róma, ha mindjárt más alakban is, mint a cselekvési párt ohajtáná — Olaszország fővárosa lesz. — Victor Emanuel a Quirinalban IX. Pius által Olaszország királyul elismertette, valóban király lett egész Olaszországnak.

A politikai párt kíváncsi megkapják a pápaság megszentelését, a mely szükséges a katolikus Olaszországban; az „Italia unita“ eddig forradalmi programja törvényessé válik s bizonyos kormányok kézzelfogható következményeit fogják megkapni a concordatumoknak és a pápaság legitim hatalmáról szóló tanoknak; hanem azt kétem, hogy az austriai legitimisták ebben nagy örömmel fognak találni; mivel a kibékülés Rómával s Victor Emanuel a Quirinalban annyi mint: Olaszország Adriáig! Ezen új politikai állapothat annyival inkább szükségképpen következménye az, minthogy a cselekvési pártot csak ezen az áron lehet a sikarra szállástól visszatartóztatni, s egy aggasztó forradalom kiküldése végett el kellend fogadni a háborúra való kilátást.

Ujabb. A „Wanderer“ május 14-ről írja: „Oly körökben, melyek a kormány és különösen a magyar udv. kancellária szándékaitól pontosan szoktak értesülve lenni, egész határozottsággal azon hír kering, hogy a magyar országgyűlés összehívása körülbelül 14 nap mulva meg fog történni, s hogy Magyarország fővárosa legkésőbbben ez évi szeptemberben ismét együtt fogja látni a nemzeti képviselőtestet.“

— Berlin, máj. 13. A lapokban hosszabb idő előtt felmerült azon hír, hogy az osztrák, porosz és orosz felségek f. é. július havában Varsóban találkozni fognak, alaposnak bizonyul be; az összejövetelről azonban orosz részről az „országok gyász“ miatt ismét lemondottak.

— Páris, május 13. Humbert koronaherceget a sz. atya meghívta, hogy a június 3-dikán tartandó consistoriumban résztvegyen. Mondják, miszerint ugyanekkor érkezend Clotilde hercegnő is Rómába. A „France“ erősíti, hogy Poroszország északi Schleswiget vissza akarja adni Dániának.

— Páris, május 14. A becsléltrend nagykeresztének Bismark ur részére történt adományozását egy császári kézirat kísérté.

— Metz, máj. 13. Biztos hallomás szerint Forey tábornagy parancsot vett, hogy a porosz királyt a rajnai tartományba érkezőkor a császár nevében üdvözlölje.

— London, máj. 14. Washingtonból érkezett részletes tudósítások szerint, miután az amerikai kormány, tett vizsgálatok folytán meggyőződött, hogy Jefferson Davis, alaposan gyanúsítottak Lincoln meggyilkolásának bűnrészségében, Davis fejére jutalmatűzött ki.

— Newyork, máj. 3. Grant tábornok april 23-kán Washingtonba érkezett, s megkezdé a hadsereg létszámának leszállítását. Taylor délitábornok, hír szerint, fegyverszünetet kötött oly föltételek mellett, mint Johnston. Kirby Smith alkudozik, s hajlandó a fegyvert letenni. Több ezer ember Kentuckyban letette a fegyvert. Más helyeken is hasonló történik. A háború tényleg be van fejezve. Mondják, az Unio 400,000 embert elbocsát a hadseregből. Johnston hadserege, mely a fegyvert letette, 27,000 emberből állt, Stonemann lovassága küldetett a megfutott Jefferson Davis után. A déli exelnök csak 300,000 dollárt vitt el.

T. és felelős szerkesztő DOZSA DÁNIEL.

